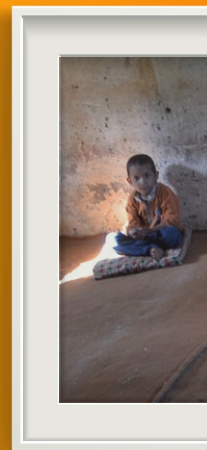
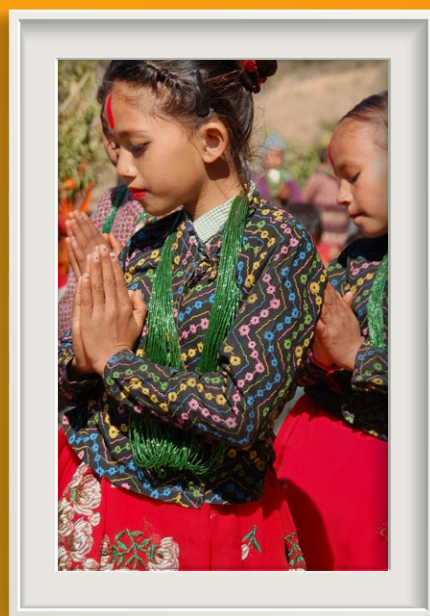
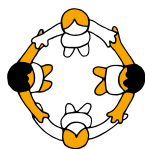

Med vems röst?

Synpunkter på etisk utvecklingskommunikation

Video och läromedel för högstadiet och andra stadiets läroanstalter

Interpedia

VÄRLDENS ALLA BARN

Hurdan är den visuella världen vi lever i, vad berättar bilderna?
Är integritetsskyddet detsamma överallt i världen?
Hurdana bilder skapar medierna av utvecklingsländerna?
Hur kommunicerar vi etiskt?

Nyckelord:

barnens rättigheter, media, etisk kommunikation, stereotypier, integritetsskydd, utvecklingsländer

Innehåll:

Uppvärmningsuppgifterna

Frågesport om Nepal	4
Tankar om ordet utvecklingsland. Ta Fram stereotypierna!	7

Uppgifterna:

Debatt: Helgar ändamålet medlen?	8
Integritetslinje	9
Bakom berättelsen – Hur berätta en berättelse utan att kränka integriteten?	11
Bilder som medierna förmedlar	13
Respekt och etik – Inlevelse!	16
Bilder från utvecklingsländer – Vem har makten?	20
Video – Drömmen om ett Nepal utan barnarbete	24
Bilagor	26

INTERPEDIA RF

Interpedia rf är en icke vinstdrivande, politiskt och religiöst obunden finländsk medborgarorganisation som grundades 1974. Huvudmålet med verksamheten är att främja förverkligandet av barnets rättigheter i enlighet med principerna i FN:s konvention om barnets rättigheter. Vi arbetar för att alla barns rätt till en bra och trygg barndom ska förverkligas för så många som möjligt.

Våra verksamhetsområden är internationell adoption, utvecklingssamarbete och fadderverksamhet samt global fostran. Vi har utvecklingssamarbete och fadderverksamhet förutom i Etiopien och Nepal även i Bangladesh, Colombia, Indien, Sydafrika och Thailand.

Syftet med läromedlet

Detta läromedel riktar sig till högstadiet och till andra stadiets läroanstalter. Syftet med läromedlet är att få eleverna att fundera på barnens integritetsskydd, hur bilder och berättelser av barn och unga används i medier och vilka föreställningar medierna skapar om utvecklingsländer. Läromedlet innehåller funktionella, reflekterande uppgifter som utförs individuellt eller i grupp. Uppgifterna fokuserar på barnens rättigheter, integritetsskydd, stereotyper, etiska bilder och maktstrukturer. Läromedlets exempel och bilder är huvudsakligen från Nepal och Etiopien, Interpedias två viktigaste partnerländer inom utvecklingssamarbetet. De hör båda till världens fattigaste länder.

Vi hoppas att läromedlet väcker intresse för utvecklingsländernas barn och deras vardag, att det väcker tankar om barnens rättigheter och bidrar till insikten om att gott omdöme ska användas vid publicering av bilder och berättelser. Uppgifterna i detta läromedel har inga svar som är rätt eller fel, utan syftet är att öka vetskapen, att uppmuntra eleverna att begrunda olika infallsvinklar och att väcka diskussion. Uppgifterna kan vid behov tillämpas så att de bearbetas enligt lektionens behov och mål.

Interpedia rf har producerat detta läromedel och det ingår i projektet Med vems röst? Synpunkter på etisk utvecklingskommunikation. Projektet är en del av projekthelheten Frame, Voice, Report! som finansieras av EU och som koordineras av Fingo ry. Projektet diskuterar och söker nya infallsvinklar på hur utsatta barn och unga kan presenteras i kommunikationen på ett etiskt och respektfullt sätt och på samma gång få sin röst hörd. Tematiken behandlas bland annat utifrån Nepals barnarbeters synvinkel.

Uppvärmning

Frågesport om Nepal

Syfte: Introducera eleverna i workshoppens tema.

Längd: 5–10 minuter och genomgång av frågorna 10–15 minuter.

Gruppstorlek: Uppgift på individ-, par- eller smågruppsnivå.

Material: Frågorna på papper. Anteckningsmaterial.

Utförande:

Dela ut pappren med frågorna till eleverna och ge dem cirka 5–10 minuter att svara. Frågorna kan också projiceras på tavlan eller läsas upp. Ge då mellan varje fråga tid att fundera. Eleverna antecknar sina svar på pappret. Då alla frågor är ställda gås de rätta svaren igenom. Vid behov kan du öppna frågornas tematik lite mer.

1. Vad heter Nepals huvudstad?

- a) Delhi
- b) Kathmandu
- c) Pokhara

2. Vilka länder gränsar till Nepal?

- a) Indien och Kina/Tibet
- b) Thailand och Indien
- c) Vietnam och Laos

3. Hur stor är Nepals folkmängd?

- a) cirka 29 miljoner
- b) cirka 11 miljoner
- c) cirka 19 miljoner

4. Vems koloni har Nepal varit?

- a) Storbritanniens
- b) Frankrikes
- c) ingens

5. Vilket religiöst samfund är det största i Nepal?

- a) Buddhism
- b) Hinduism
- c) Islam

6. Vilken näring sysselsätter flest människor?

- a) jordbruket
- b) turismen
- c) textilproduktionen

7. Hur högt är Mt. Everest?

- a) 8900 meter
- b) 8150 meter
- c) 8850 meter

8. På vilket sätt är Nepals flagga speciell?

- a) flaggan är den enda som inte har formen av en kvadrat/rektangel
- b) flaggan är mindre än andra länders flaggor
- c) flaggan är enfärgad

9. Vad betyder chhaupadi?

- a) efterrätt
- b) nepalesisk fest
- c) tradition, där kvinnor som menstruerar betraktas som orena och tvingas till isolering i "menshyddor"

10. Hur stor del av befolkningen kan läsa? (jämför Finland 100 %)

- a) cirka 40 %
- b) cirka 60 %
- c) cirka 80 %

11. Hur många procent av barnen i Nepal får gå i skola?

- a) cirka 90 %
- b) cirka 45 %
- c) cirka 65 %

12. Hur många språk talas i Nepal som modersmål?

- a) 53 språk
- b) 123 språk
- c) 18 språk

13. Hör Nepal till de minst utvecklade länderna (Least Developed Countries)?

- a) nej
- b) ja
- c) inte längre, Nepal lämnade listan år 2016

14. Vilka frågor driver Green Flag Movement?

- a) miljöfrågor
- b) avveckling av barnarbete
- c) skolgång för de fattigaste barnen

15. Hur många barnarbetare finns det i Nepal?

- a) 500 000
- b) 1,6 miljoner
- c) 900 000

Frågesportens rätta svar:

1) B 2) A 3) A 4) C 5) B 6) A (sysselsätter över 75 %) 7) C 8) A 9) C 10) B

11) A (avbruten skolgång är dock ett stort problem)

12) B 13) B 14) B 15) B

Tankar om ordet utvecklingsland. Ta fram stereotypierna!

Syfte: Introducera eleverna i tematiken och utmana eleverna att reflektera över sina egna uppfattningar och identifiera stereotypier.

Längd: Cirka 10 minuter och genomgång 10–15 minuter.

Gruppstorlek: Uppgift på individ-, par- eller smågruppsnivå.

Material: Post-it-lappar, anteckningsmaterial och tavla.

Utförande:

Dela ut post-it-lappar till eleverna. På lapparna kan de skriva ner sina tankar, en anteckning per lapp: fria associationer, vilka tankar ger ordet utvecklingsland. Hjälpfrågorna kan vara till hjälp i uppgiften.

Därefter hämtar en elev från varje grupp lapparna till tavlan. När alla grupper hämtat sina lappar till tavlan ska de grupperas enligt tema. Gå sedan tillsammans igenom frågorna som framkommit. Dessa i början framkomna teman kan tas upp på nytt efter workshopen: ändrades någon förhandsuppfattning?

Hjälpfrågor:

- Vilka länder tycker du att är utvecklingsländer?
- Vilka länder är utvecklade länder?
- Med vilka mätare kan man mäta utvecklingsnivån i ett land?
- Hurdana bilder om utvecklingsländer har du sett i tidningar, i tv eller i sociala medier?

Det har stor betydelse hur en företeelse eller ett fenomen framställs med tanke på hur företeelsen i fråga uppfattas och hur man förhåller sig till den. Ordet utvecklingsland är till exempel ett begrepp som man försökt hitta en bättre term för i syftet att understryka att det handlar om länder med utvecklingspotential. Det talas allmänt om utvecklingsländer och industriländer men numera kan det finnas mer industri i utvecklingsländerna än i de så kallade traditionella industriländerna. Under 1980-talet började benämningen tillväxtländer användas för ett stort antal utvecklingsländer.

Världsbanken och Internationella valutafonden arbetar sedan länge med begreppen hög-, medel- och låginkomstland utgående från landets bruttonationalinkomst per capita. Dessutom hänför Förenta Nationerna (FN) en del av världens länder till kategorin de minst utvecklade länderna där inkomstnivån är låg, ekonomin är sårbar och HDI-värdet är lågt. Indexet för mänsklig utveckling (Human Development Index, HDI) mäter förväntad livslängd, utbildning och levnadsstandard i ett land.

Debatt: Helgar ändamålet medlen?

Syfte: Att få eleverna att fundera på användningen av olika bildmaterial och på de följder som publiceringen av vissa bilder kan ha på barnets eller den ungas liv.

Längd: Cirka 10 minuter och genomgång 5–10 minuter.

Grupstorlek: Uppgift på smågruppsnivå, två grupper mot varandra.

Material: Anteckningsmaterial för läraren

Utförande:

Dela eleverna i grupper på cirka fem personer och dra lott om vilken ståndpunkt gruppen har i debatten. Om gruppen är stor kan eleverna samtidigt debattera samma ämne också i smågrupper. Vid behov kan påståendet skrivas på tavlan under debatten. Skriv också upp utdrag ur debatten för att senare ha möjlighet att återkomma och diskutera dem.

Påstående:

Du är en 13-årig flicka/pojke och du bor i Nepal. Du har förlorat allt i jordbävningen, du och din nödställda familj har ingen mat och ingen bostad. För att samla in medel till hjälparbetet på området vill hjälporganisationen som kommit till orten publicera en bild av dig och din familj försedd med ditt namn och din boningsort. Vilka följder kan publiceringen av bilden ha för barnet/den unga? I debatten är den ena gruppen för publicering och den andra mot publicering.

För publicering av berättelsen och bilden:

- Då bilden och uppgifterna publiceras får nöden ett ansikte. Det väcker empati och får människorna att ge pengar till hjälporganisationens katastrofhjälp.
- Om organisationen lyckas samla in pengar får också barnets familj hjälp.
- Genom barnets/familjens berättelse blir situationen och nöden i hela området trovärdigt beskriven.
- Barnet får sin röst hörd vilket kan vara en mycket positiv upplevelse.
- Publiceringen kan även på ett bredare plan lyfta fram förhållandena i Nepal och öka vetskapen.

Mot publicering av berättelsen och bilden:

- Barnet har rätt till integritet och rätt att välja att berätta eller inte berätta sin egen historia.
- Barnets bild, namn och berättelse kan få mycket stor spridning och börja leva sitt eget liv på internet – barnet kan stöta på sin bild ännu många år senare och den kan påverka barnets framtid.
- Barnet är i en särskilt utsatt position på grund av sin ålder och sin livssituation. Om uppgifter med vilka barnet kan spåras sprids, finns möjligheten att någon använder uppgifterna i fel syfte.
- Behovet att lyfta fram nödsituationen i landet får inte gå före det enskilda barnets bästa.
- Ett nepalesiskt barn visas som offer, inte som en aktiv individ.

Övriga kommentarer:

- Kompromisser är också möjliga: barnet kan exempelvis visas så att det inte går att känna igen eller spåra.
- I känsliga frågor kan en teckning eller en skådespelare i en iscensatt situation användas
- (detta måste dock nämnas i publikationen).
- Barnet och vårdnadshavarna måste ge lov att publicera bilden och berättelsen. De måste också förstå i vilket syfte och i vilka medier bilden och berättelsen används, vem som kan se dem och att materialet finns på nätet "för evigt".

Integritetslinje

Syfte: Att få eleverna att reflektera över egna och andras integritetsskydd i sociala medier.

Längd: 10–15 minuter.

Gruppstorlek: Uppgift på individnivå. Lämplig även för stora klasser.

Material: Plakat på vilka det står "Av samma åsikt" och "Av annan åsikt" samt tejp.

Utförande:

Ordna ett tomt utrymme mitt i klassrummet och ställ plakaten "Av samma åsikt" och "Av annan åsikt" på motsatta sidor av rummet för att visa var linjen börjar och slutar. Vid behov kan linjen märkas med tejp på golvet eller vid utevistelse ritas i sanden.

Läs upp ett påstående i taget. Vid varje påstående rör sig eleverna längs den fiktiva linjen till en utvald plats enligt vilken åsikt de har. Det är bra att framhålla att uppgiften inte har rätt eller fel svar och att uppmuntra eleverna att fundera på vilken åsikt de har om påståendet. Fråga efter varje påstående av elever, som står på olika platser längs linjen, vilka tankar och motiveringar de har. Uppmuntra gärna elever från motsatta sidor av linjen till diskussion. Då eleverna hört olika motiveringar kan de byta plats på linjen om de vill. Om det är ont om tid kan du välja endast en del av påståendena.

Uppgift: Placera dig själv på integritetslinjer för sociala medier:

1. I sociala medier berättar jag mycket öppet om mig själv och mitt liv.
2. I sociala medier har jag öppna profiler.
3. I sociala medier pratar/skriver jag enbart med mina närmaste vänner.
4. Jag godkänner som följare/vän enbart personer som jag känner.
5. Jag överväger noggrant hurdana bilder jag publicerar av mig själv på internet.
6. Innan jag publicerar en bild frågar jag alltid om tillåtelse att publicera av alla som finns på bilden.
7. Innan jag publicerar bilden funderar jag på vilka följder publiceringen kan ha för mig själv.
8. Jag funderar på vem som kan se min bild i sociala medier.
9. Jag tycker att föräldrarna fritt kan dela bilder på sina barn i sociala medier.
10. Jag väljer noga vilka personer/profiler jag följer i sociala medier.

”Barnet har ett mer omfattande integritetsskydd än den vuxna”

Skydd av integriteten:

- Kontroll över de egna uppgifterna
- Bibehållen känsla av värdighet
- Fysisk och psykisk integritet
- Möjlighet att förhindra utomståendes intrång i det egna livet

(Lapsen yksityisyyden suoja digitaalisessa mediassa, Centralförbundet för Barnskydd)

Bakom berättelsen – Hur berätta en berättelse utan att kränka integriteten?

Syfte: Att fundera på hur det går att skydda ett utsatt barns integritet och berätta barnets berättelse så att det inte medför skada i framtiden.

Längd: Cirka 15 minuter och genomgång 15–20 minuter.

Gruppstorlek: Uppgift på par- eller smågruppsnivå.

Material: Berättelsen på papper och anteckningsmaterial.

Utförande:

Dela ut berättelsen på papper till eleverna. Eleverna får cirka 5 minuter tid att läsa igenom berättelsen och 10–15 minuter att fundera på uppgiften. När eleverna funderat på hur det är värt att berätta och vad som inte ska berättas går hela klassen tillsammans igenom gruppernas reflektioner.

Eleverna bör fundera över:

- Hur berätta flickans berättelse utan att kränka hennes integritetsskydd?
- Hur säkerställa att hon inte kan identifieras och att berättelsen inte skadar hennes framtid?

Till stöd för reflektion:

Det är bra att betona att exempelvis fakta såsom namn, boningsort och mycket känsliga uppgifter inte ska publiceras. Detta görs för att säkerställa att barnet inte kan identifieras och att berättelsen inte inverkar negativt på hennes framtid. Det är också bra att framhålla att barnets namn, ålder och boningsort kan ändras, men då måste läsarna underrättas om detta. Till berättelsen är det skäl att foga enbart sådana bilder där barnet inte går att identifiera. Däremot om en skådespelare används i bilden, måste detta nämnas i samband med berättelsen.

Berättelsen:

"16-åriga Aditi kommer från byn Panauti på den nepalesiska landsbygden, men har redan i nästan 10 år arbetat som hemhjälp i Kathmandudalen. Aditi var tvungen att lämna sin familj redan som fyraåring och hamnade på arbete i sin tants mattfabrik i Kathmandu, där hon ofta blev slagen med en käpp på fingrarna då hon i sitt arbete gjorde något fel. Som femåring rymde Aditi från mattfabriken och sprang gråtande till en närbelägen butik. Butiksägaren tog henne hem till sig och sedan dess har Aditi bott och arbetat som hemhjälp i familjen. I många år har Aditi varje morgon vaknat klockan sex och börjat göra hushållsarbeten. På dagen får hon gå till skolan och därefter fortsätter hon göra hushållsarbeten. Först på natten har hon tid för läxorna.

Då anställda vid en nepalesisk hjälpporganisation första gången träffade Aditi kunde hon inte det nepalesiska språket ordentligt, varken skriva eller tala. Med hjälp av organisationens anställda kunde hon dagtid börja studera i ett skolcenter för barnarbetare. Aditi behövde emellertid en födelseattest för att kunna flytta över till högstadiet. För att få en födelseattest måste Aditis familj hittas. Hon hade ändå varit tvungen att lämna sitt hem i så ung ålder att hon inte längre kom ihåg någonting om sin familj.

Efter en längre tids sökande hittade slutligen hjälpporganisationen Aditis familj. För Aditi var detta väldigt betydelsefullt, eftersom hon inte träffat sina föräldrar och syskon på drygt tio år. Aditi berättar att det värsta för en barnarbetare är att skiljas från sin familj, för ingen annan kan ersätta den egna mamman. I framtiden skulle hon vilja arbeta för barnen i sitt eget land, till exempel som socialarbetare, vilket hon inspirerats till i skolan på timmarna i samhällslära."

Personen på bilderna som fogats till uppgiften är en skådespelare och är inte den riktiga personen i berättelsen. Identifieringsuppgifterna om flickan har ändrats redan för denna berättelse.

Bilder som medierna förmedlar

Syfte: Att få eleverna att fundera på mediernas roll som informationsförmedlare, fundera på källkritik och granska den bild av utvecklingsländerna som medierna skapar.

Längd: 10–15 minuter och genomgång 20–30 minuter.

Gruppstorlek: Uppgift på smågruppsnivå.

Material: Mobil eller dator uppkopplad till internet, anteckningsmaterial. Vid behov även projektor och tavla.

Utförande:

Dela klassen i smågrupper och ge varje grupp en tabell (nedan). Elevernas uppgift är att hitta cirka fem nyheter/artiklar som rör Nepal eller Etiopien. Uppgifterna från varje nyhet/artikel skrivs in i tabellen. Ge eleverna cirka 15 minuter tid för detta skede. Därefter går klassen tillsammans igenom nyheterna och artiklarna som grupperna hittat och diskuterar de tankar som uppkommit. De artiklar och nyheter som eleverna hittat kan vid behov projiceras på tavlan så att alla ser hurdan artikel eller nyhet det varit fråga om.

Källa	Nyhetsens rubrik	Positiv	Svårt att säga	Negativ

Under genomgången av uppgiften är det bra att fundera på exempelvis följande:

- Vilken bild av Etiopien och Nepal får du utifrån artiklarna?
- På vilka teman fokuserar nyheterna du hittat? Upprepar sig samma teman?
- Vems röst eller synvinkel hörs i nyheten?
- Från vilka källor valde du nyheterna/artiklarna? Hur tillförlitliga tror du källorna är?
- Stereotyper – Förstärker nyheten någon stereotypi som anknyter till utvecklingsländer?
- Har nyheten gett en mångsidig bild av olika områden, såsom städer och landsbygd?
- Vilka faktorer tror du inverkar på att du valde just dessa artiklar/nyheter?

Till stöd för reflektion:

Medierna i Finland har inte resurser att följa händelser och människors vardag i hela världen på samma sätt som i vårt eget land eller i närbelägna länder. Händelser i utvecklingsländer når vanligen över nyhetströskeln i samband med exempelvis katastrofer eller oroligheter. Detta ger en bild av oroliga och fattiga länder. Påminn eleverna om att omständigheterna inte är svartvita och att händelserna i nyheterna kan ha både positiva och negativa konsekvenser. Till exempel en fabrik som etablerat sig i ett område ger arbetsplatser, men förorenar också miljön. Det är bra att föra fram betydelsen av olika källors tillförlitlighet och diskutera även den aspekten att medierna i bakgrunden kan ha någon politisk ideologi eller ägas av någon (politiskt) inflytelserik person. Egenskaper hos tillförlitliga medier är: mångsidiga infallsvinklar, objektivitet och politisk obundenhet.

Verkligheten i de fattigaste länderna är dock mycket varierande. I till exempel Etiopien och Nepal finns det även rika människor och människor som hör till medelklassen vars dagliga liv, i motsats till livet för en fattig familj på landsbygden i det egna landet, i mycket högre grad liknar vår finländska vardag. Genom att mångsidigt följa information som producerats av olika källor blir bilden av livet i andra länder mer pålitlig.

Ramarna styr våra bilder av utvecklingsländerna

Ramarna beskriver hur vi borde uppfatta världen omkring oss. Inramning är att välja ord och bilder på ett sådant sätt att vissa sidor av verkligheten betonas. Dessa framhävda element berättar för människorna vad som är viktigt. Att rama in är en oskiljaktig del av kommunikation eftersom det är omöjligt att tala om samhällsfrågor utan att använda sig av inramning, som vi dessutom ofta använder omedvetet. Sättet eller tonen med vilken utvecklingsländer beskrivs visar de bakomliggande värderingarna och inverkar på den förmedlade bilden av länderna och deras verklighet. Nedan några ramar genom vilka utvecklingsländerna ofta granskas:

1. Utveckling

Detta är ett mycket optimistiskt sätt att berätta om utvecklingsländerna. Här ingår antagandet att situationen kan ändras med hjälp av utveckling. Ramen kan kännas igen på de tillhörande metaforerna såsom "han klättrade ut ur fattigdomen" och på de mätbara målen. Problemet är att ramen kan användas negativt. Då betonas bristen på utveckling och därmed även skillnaden mellan utvecklingsländer och utvecklade länder.

2. Social rättvisa

Denna framställer fattigdomen som ett uttryck för orättvisa och ojämlikhet. Ramen betonar värdighet, egenmakt och mänskliga rättigheter som gäller alla. Ramen har makt att betona global solidaritet och alla människors likhet. Om ramen används negativt kan det öka uppfattningen om att människorna i fattiga länder är svaga och att de fortfarande saknar till exempel rättigheter.

3. Global by

Grundtanken i denna uppfattning är att vi alla är förenade med varandra i en global värld, vi sitter alltså i samma båt och vi har ett gemensamt ansvar för vår planet. Ramen betonar vårt ansvar som världsmedborgare och den används ofta då man talar om målen för hållbar utveckling. Detta är ett effektivt förhållningssätt i internationella frågor men i frågor på gräsrotsnivå fungerar förhållningssättet inte så bra.

4. Skuld

I detta förhållningssätt är den bakomliggande tanken att de rika länderna förtrycker de fattiga länderna. Vi är alltså skyldiga att ändra på förhållandena. Ramen betonar att de rika länderna har orsakat eller upprätthåller problemen i utvecklingsländerna och endast en förändring i de utvecklade länderna medför förändring i utvecklingsländerna. Det här kan vara ett effektivt sätt att få människor att delta men å andra sidan kan en alltför skuldbeläggande stil framkalla bland annat skamkänslor och därigenom minska människornas intresse.

5. Offer

Denna ram framställer människorna i fattiga länder som lidande offer för omständigheterna med ingen möjlighet att påverka sin egen situation. Då denna ram används ses utvecklingsländernas människor som hjälplösa och oskyldiga. Ramen betonar brister som leder till eländiga levnadsförhållanden. Förhållningssättet kan väcka människors sympati och vilja att hjälpa. Upprepad användning av denna ram kan ändå förstärka människornas bild av utvecklingsländernas hopplösa fattigdom och hjälplösa människor som lider.

Källa: Frame, Voice, Report TOOLKIT

Uppgiftens bilder: Bildbilaga 1

Respekt och etik – Inlevelse!

Syfte: Att få eleverna att fundera på hur utvecklingsländernas barn kan avbildas på ett respektfullt och etiskt sätt. Väcka tankar och diskussion om möjligheten att avbilda finländska barn på samma sätt.

Längd: Cirka 15 minuter och genomgång cirka 20 minuter.

Grupstorlek: Uppgift på par- eller smågruppsnivå.

Material: Bilderna på papper eller projicerade på tavlan. Anteckningsmaterial. Bilderna i bilaga 1.

Utförande:

Dela ut bilderna, som används som exempel, till alla elever i pappersversion eller projicera dem på tavlan (Bildbilaga 1). Elevernas uppgift är att föreställa sig vara i barnens situation på bilderna och fundera på nedanstående frågor. Hitta på två olika bildtexter, en negativ och en positiv, för varje bild och fundera på hur bildens budskap och stämning ändras. Eleverna gör uppgiften i par eller smågrupper varefter reflektionerna går igenom tillsammans med hela klassen. Det är bra att framhålla att uppgiften inte har rätt eller fel svar.

Begrunda följande frågor i anslutning till bilderna:

- Vad i bilden får din uppmärksamhet?
- Har barnet på bilden avbildats på ett respektfullt sätt?
- Skulle du vilja att en liknande bild av dig publiceras?
- Vad skulle du tänka om du efter 10 år skulle hitta ovan nämnda bild av dig på internet?
- Hurdana bilder från utvecklingsländer har du sett i media/sociala medier?
- Gäller samma principer för integritetsskydd för finländska ungdomar, för nepalesiska ungdomar från medelklassen, för utsatta ungdomar (exempelvis barnarbetare) och för ungdomar i en nödsituation (exempelvis efter en naturkatastrof)?

Till stöd för reflektion:

Det är komplicerat att använda bilder på barn i kommunikationen. På samma gång som vi måste tänka på hur vi kan garantera att barnens rättigheter och integritetsskydd uppfylls ska vi kommunicera verklighetstroget om läget i utvecklingsländerna, väcka människors uppmärksamhet och få dem att stödja arbetet för utvecklingsländernas barn. Organisationerna kan välja att antingen använda bilder där barnen syns på avstånd och inte kan identifieras eller bilder där barnen ersatts med skådespelare. Men finns det då företeelser som inte blir avbildade och inte berättade? Därtill har bildtexterna stor inverkan på hur bilden uppfattas och vilka associationer den förmedlar om utvecklingsländerna.

Bildmaterialet om utvecklingsländerna har som tur förändrats mycket jämfört med de tidigare allmänt använda "flugbilderna": ända fram till 1990-talet innehöll bildmaterialet ofta utsultna barn med uppsvullna magar och flugor i ansiktet. Sådana bilder väcker människors sympati och får dem att ge pengar, men barnets integritetsskydd och bildernas etik lider. Numera är bildmaterialet mycket mera mångsidigt och de etiska frågorna tas bättre i beaktande.

För läraren: Bilden visar en 12-årig hemhjälp på sitt jobb. I Nepal finns cirka 1,6 miljoner barnarbetare som jobbar exempelvis som hemhjälp eller som arbetare i tegelfabriker eller restauranger. På grund av barnarbetarnas utsatthet har en skådespelare använts vid fotograferingen, fastän barnet nödvändigtvis inte går att identifiera på denna bild. Om en skådespelare används måste det alltid nämnas i samband med bilden.

För läraren: Bilden visar ett liten nepalesiskt barn fotograferat uppifrån. Barnet är smutsigt och leker vid en smutsig vattenpöl. Omgivningen är torftig och på bilden visas barnet ensamt. Det gör stor skillnad hur en sådan bild används, berättar bilden om barnets liv eller generaliseras den att illustrera någon viss grupp såsom hemlösa, fattiga, utsultna eller dylikt?

För läraren: Barnet på bilden är fotograferat i Etiopien. I bakgrunden finns ett kåkområde och pojken har smutsiga kläder. Bakgrunden ser torftig ut och ger intryck av ett mycket fattigt område och fattigt barn. Bilden av utvecklingsländerna kan bli förenklad om bildmaterialet endast ger information om fattigdom. Skulle ett fattigt finländskt barn kunna framställas på detta sätt med barnets ansikte och namn synligt?

För läraren: Bilden visar etiopiska barn. Då bilder av barn publiceras är det bra att fundera på hur gamla bilderna är. Om det är möjligt att identifiera barnet på bilden och barnets liv för närvarande är helt annorlunda, kan bilden då ha konsekvenser för barnet?

För läraren: Bilden visar nepalesiska barn i klassrummet. Stämningen i bilden är ganska dystert och en del av barnen syns inte i helbild. Klassrummet är torftigt och bilden visar inte att någon vuxen är med barnen, vilket i detta fall framhäver deras sårbarhet.

För läraren: Bilden visar barn som leker på en skolgård i västra Nepal. Bilden är tagen på ganska långt avstånd, därför är det svårt att identifiera barnen. Ett sätt att skydda barnets integritet är att framställa barnet som en del av gruppen, varvid bilden och tillhörande text/nyhet inte fokuserar endast på ett barn. Det är också viktigt att avbilda barn i skolan, när de leker och är en del av gemenskapen, så att åskådaren får en mångsidig och realistisk uppfattning om utvecklingsländernas barn i sin egen miljö.

För läraren: Barnen på bilden är identifierbara men de ser glada och välmående ut. Eftersom det finns två barn på bilden riktas inte uppmärksamheten särskilt på någondera av dem. Barnen på bilden har fotograferats med respekt och fotot är taget med fotografen på samma höjd som barnen, alltså inte till exempel uppifrån. Är det lättare att identifiera sig med den här bilden än med de övriga?

Läs till exempel följande för att få bakgrundsinformation till diskussionen

**UNICEF – OHJE LAPSISTA RAPORTOINTIIN
(Guidelines for journalists reporting on children)**

1. Respektera varje barns värdighet och rättigheter under alla omständigheter.
2. Vid rapportering om barn och vid intervjuer med barn är det nödvändigt att vara särskilt noggrann så att följande rättigheter som berör varje barn uppfylls:
 - a. rätt till integritet och konfidentialitet
 - b. rätt att uttrycka sin åsikt och delta i beslutsfattandet i ärenden som rör barnet
 - c. rätt att bli skyddad från skador och bestraffning och från möjligheten att bli skadad eller bestraffad
3. Barnet ska framför allt skyddas. Behovet av skydd är primärt i förhållande till att främja barnets intressen eller informera om barnets rättigheter.
4. Då barnets bästa bedöms ska barnets egen åsikt tillmätas tillräcklig betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.
5. Den person som bäst känner till barnets situation ska granska reportagets politiska, sociala och kulturella följdverkningar.
6. Publicera inte en berättelse eller en bild som kan skada barnet, dess syskon eller andra barn även om deras identitet ändras eller döljs.

Uppgiftens bilder: Bildbilaga 2

Bilder från utvecklingsländer – Vem har makten?

Syfte: Att få eleverna att fundera på maktstrukturerna som förekommer på bilderna.

Längd: Cirka 15 minuter och gemensam genomgång cirka 20 minuter.

Grupstorlek: Uppgift på par- eller smågruppsnivå.

Material: Bilderna på papper eller projicerade på tavlan. Anteckningsmaterial.
Bilderna i bilaga 2.

Utförande:

Dela upp gruppen i smågrupper och dela ut bilderna på papper till eleverna (Bildbilaga 2). Eleverna får 10–15 minuter tid att fundera på bilderna. Eleverna granskar bilderna i smågrupper, därefter går alla tillsammans igenom kommentarerna som uppkommit.

Fundera över följande frågor:

- Vilka personer på bilden har makt? Varför?
- På vilket sätt är personerna på bilden avbildade? Som aktiva individer, passiva väntande och/eller offer?
- Från vilket håll är bilden tagen? Har det betydelse för den information som bilden förmedlar?

Till stöd för reflektion:

Maktstrukturer är sociala strukturer som placerar en del grupper i en lägre ställning i samhället. Maktstrukturerna kan vara officiella sociala institutioner eller inofficiell vedertagen praxis, norm eller tradition, som styr individens handling i samhället och som innehåller ojämlik fördelning av makten. Särskilt inofficiella strukturer är ofta djupt rotade i kulturen, men människorna märker inte ens nödvändigtvis att de styr beteendet och därför är det svårt och långsamt att förändra dem. Könnsrollerna till exempel är ofta en del av maktstrukturerna. I utvecklingsländerna är dessutom personer med funktionsnedsättning många gånger mycket utsatta och tvingas leva utanför samhället. I Nepal, där människorna delas in i kaster enligt härkomst, placeras en del av människorna redan vid födelsen i en underordnad samhällsställning.

Det är bra att fundera över maktstrukturerna också i förhållande till de bilder som vi förmedlar om utvecklingsländerna. Den så kallade "vita blicken" är ett sätt att betrakta andra kulturer där det västerländska och det vita blir en norm som andra länder och kulturer jämförs med. Den vita blicken kan också hänföras till tanken om utveckling, om den västerländska utvecklingens nivå anses vara normen som även utvecklingsländerna borde uppnå. Då den västerländska kulturen uppfattas som norm kan det gå så att utvecklingsländernas människor framställs i media eller i kampanjer på ett sätt som en västerländsk människa aldrig skulle framställas på.

Media har mycket makt i avgörandet om vilka nyheter som når över nyhetströskeln och vilken information om utvecklingsländerna som kommer till den finländska allmänhetens kännedom. Makten hänger också nära ihop med representationen, det vill säga hur vi presenterar informationen. Bilderna och uppfattningarna om utvecklingsländerna som vi får via media bidrar till att stereotypierna antingen förstärks eller skingras.

Bakgrundsreflektioner:

Den första bilden visar en västerländsk organisationsanställd som intervjuar en familj i Thailand som får understöd. På ett sätt har den vita kvinnan makt på denna bild eftersom hjälpen till Thailand har kommit via den organisation som hon representerar. Den ena är understödstagare och den andra är understödsgivare. Den andra bilden visar en nepalesisk organisationsanställd som ger ordet till en skolelevs mamma. Denna bild betonar mer de lokala invånarnas egen roll som aktiva individer och låter klart och tydligt också understödstagarna få sin röst hörd. Det är bra att fundera på hur den västerländska organisationens representant presenteras då utvecklingssamarbete avbildas. Betonar bilden och texten understödsgivarens roll och situationens maktkonstellation eller får de lokala aktörerna medverka och möjlighet att komma till tals?

Bakgrundsreflektioner:

Bilden är från Etiopien och den förmedlar associationer som förenar barnet med fattigdom och ställer barnet i offerrollen. På bilden är barnet inte en aktiv individ utan bilden betonar att barnet är hjälpbehövande och hjälplöst. På bilden har barnet inte makt och det förstärker den stereotypiska representationen av utvecklingsländerna. Bilden betonar konstellationen där vi betraktar andra än europeiska kulturer med en förmyndarattityd.

Bakgrund:

Bilderna är från en landsbygdsskola i västra Nepal och på båda bilderna är barnen aktiva. På den första bilden pratar pojken i mikrofon och på den andra dansar flickorna. Det är förstås viktigt att flickornas fina dans uppmärksammas och att deras skicklighet uppskattas, men sådana bilder kan förstärka stereotypiska könsroller. I Nepal är könsrollerna mycket traditionella. I många utvecklingsländer kan kvinnans ställning jämfört med mannens ställning vara mycket svagare och samhället kan vara patriarkalt. På vissa områden i Nepal rättar man sig efter föreställningen att kvinnan under menstruationen är oren och kan då isoleras i menshyddor. Sådana föreställningar kan framhäva maktstrukturer mellan könen genom att stämpla kvinnor som orena. Könet kan liksom etnisk härkomst ses som en hierarkisk kategori som ger struktur i samhället.

Bakgrund:

Bilden är från Etiopien. Pojken på bilden har fått börja sin skolgång och blivit en del av gemenskapen. I utvecklingsländerna är barn med funktionsnedsättning ofta särskilt utsatta. I en del kulturer tror man att funktionsnedsättning beror på exempelvis en förbannelse. Ofta göms barn med funktionsnedsättning undan.

Bakgrund:

Bilderna är från en skolgård i södra Lalitpur i Nepal. På rasten leker och skrattar barnen. Bilden visar en glad och uppsluppen stämning. Om bilden beskärs kraftigt så att endast den allvarliga pojken blir kvar, förändras bildens karaktär totalt fastän det är fråga om samma situation.

Då vi tittar på en bild kan vi inte alltid veta vad som händer utanför den. Ibland kan avsiktligt beskurna bilder delas i exempelvis sociala medier som stöd för egna åsikter eller ideologier.

Video – Drömmen om ett Nepal utan barnarbete

Uppgift 1

Syfte: Att förmedla information till eleverna om situationen för Nepals barnarbetare, om lösningar och om redan uppnådda förbättringar.

Längd: Videons längd är 16 minuter, genomgång cirka 20 minuter, totalt cirka 30 minuter.

Grupstorlek: Uppgift på smågruppsnivå.

Material: Projektor och tavla, anteckningsmaterial.

Video på Interpedias Youtubekanal: www.youtube.com/watch?v=194KosNRcSA

Utförande:

Dela gruppen i sju smågrupper (vid behov kan grupperna vara färre). Ge varje grupp en av nedanstående frågor som styrgruppen under videotittandet. Titta sedan tillsammans på Interpedias video "Drömmen om ett Nepal utan barnarbete". Ge därefter grupperna 5–10 minuter tid att fundera på den egna frågan och gå därpå igenom svaren alla tillsammans. Uppgiften kan också göras så att grupperna gör en affisch av sin fråga eller samlar svaren på post-it-lappar. Det är bra att framhålla att fastän problemet med barnarbete fortfarande finns kvar, har redan mycket gjorts och förändringar i situationen har uppnåtts.

Synvinklar att granska:

1. Vad berättas i videon om Nepals barnarbetare?
2. Vilka orsaker framförs i videon till användningen av barnarbetskraft?
3. Vilka skadliga följder har barnarbete på barnet?
4. Vilka har utmaningarna varit i arbetet mot användningen av barnarbetskraft?
5. På vilket sätt har barnarbetare redan fått hjälp och hur har deras ställning förbättrats?
6. Vilka lösningar framförs i videon för att få ett slut på användningen av barnarbetskraft?
7. Vilka skillnader märkte du mellan de nepalesiska och de finländska barnens liv utifrån videon?

Uppgift 2

Syfte: Att presentera mer ingående FN:s konvention om barnens rättigheter och utifrån videon begrunda barnens rättigheter.

Längd: Videons längd är 16 minuter, genomgång cirka 20 minuter, totalt cirka 30 minuter.

Gruppstorlek: Uppgift på smågruppsnivå.

Material: Projektor och anteckningsmaterial. Utskriven förkortad version av konventionen om barnens rättigheter:
Barnkonventionen: www.lapsiasia.fi/sv/lapsen-oikeudet

Video på Interpedias Youtubekanal: www.youtube.com/watch?v=194KosNRcSA

Utförande:

Dela gruppen i smågrupper och ge varje grupp den utskrivna förkortade versionen av FN:s konvention om barnens rättigheter. Eleverna ska först läsa konventionen i grupp. Ge grupperna också nedanstående frågor innan de tittar på videon, så att det är lättare att fördjupa sig i frågeställningarna. Titta sedan tillsammans på videon. När smågrupperna har funderat på frågorna går hela klassen tillsammans igenom uppgiften.

Det är bra att betona att barnens rättigheter sinsemellan är sammankopplade och att det är svårt att sätta dem i viktighetsordning. Eleverna kan också fundera på. De kan också fundera på vilka rättigheter som uppfylls i deras egna liv.

Begrunda i smågrupper:

- Vilka rättigheter uppfylls för barnen i videon?
- Vilka rättigheter uppfylls inte?
- Uppfylls alla rättigheter för finländska barn/i era egna liv?
- Vilken rättighet skulle det vara lättast och vilken svårast att avstå ifrån?

Bilaga 1 Respekt och etik - Inlevelse!

Bilaga 1 Respekt och etik - Inlevelse!

Bilaga 2 Bilder från utvecklingsländer - Vem har makten?

Bilaga 2
Bilder från utvecklingsländer - Vem har makten?

Bilaga 2
Bilder från utvecklingsländer - Vem har makten?

BLI SKOLFADDER TILL EN NEPALESISK SKOLA

FADDER (25 €/kk)

stöder hela fadderprogrammet och får nyheter om arbetet samt hälsningar från fadderbarnet två gånger om året.

MÅNADSGIVARE (10/20 €/kk)

stöder hela fadderprogrammet och får nyheter om arbetet två gånger om året.

Interpedias projekt inom utvecklingssamarbetet och fadderbarnsprogrammen främjar förverkligandet av barnens rättigheter, särskilt via utbildning, barnskydd och familjestöd i sju olika länder: Bangladesh, Etiopien, Sydafrika, Indien, Colombia, Nepal och Thailand.

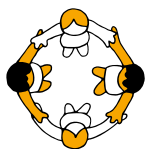
SOM SKOLFADDER stöder du eleverna och verksamheten i en hel skola i Nepal. Skolfaddern kan vara hela skolan, en enskild klass, elevkårens styrelse, föräldraföreningen eller lärarkåren.

SKOLFADDERSKAPET ÄR

- ett bra sätt att bekanta sig med ett annat lands kultur, språk och seder
- en bra möjlighet att åskådliggöra för eleverna barnens rättigheter och vardag i utvecklingsländerna
- ett sätt att ge nytt innehåll till de olika läroämnena (t.ex. geografi, historia, religion, modersmål, främmande språk, bildkonst och musik)
- exempel på hur vi med vår egen verksamhet kan påverka

LÄS MER: interpedia.fi/till-skolor

Insamlingstillstånd: interpedia.fi/sv/kerayslupa

Interpedia

VÄRLDENS ALLA BARN

Stöd vårt arbete för barnens rättigheter och rätt till utbildning:
Interpedia.fi/sv/tue-tyotamme

VARFÖR INTERPEDIA:

- över 40 års erfarenhet av utvecklingssamarbete och fadderprogram
- obunden finländsk organisation, utan någon internationell paraplyorganisation
- högt värderade lokala partnerorganisationer som känner sitt lands förutsättningar och behov
- som donator vet du till vilket land och program ditt stöd går
- vi verkar etiskt med hänsyn till barnets bästa

Källor

A Guide to Understanding and Implementing the Code of Conduct on Images and Messages (Dochas)
dochas.ie/sites/default/files/Illustrative_Guide_to_the_Dochas_Code_of_Conduct_on_Images_and_Messages.pdf

Child Rights and the Media – Putting Children in the Right (International Federation of Journalists)

Frame, Voice, Report! Toolkit.

www.ilo.org/kathmandu/areasofwork/child-labour/lang--en/index.htm ILO (2008)

Lapsen yksityisyyden suoja digitaalisessa mediassa – Centraförbundet för Barnskydd, Helsingfors 2016

www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Lapsen_yksityisyyden_suoja_digitaalisessa_mediassa.pdf

www.lapsenoikeudet.fi

Principles and Guidelines for Ethical Reporting – Children and Young People under 18 years old (UNICEF)

Reframing the Message – Changing Narratives (CISU)

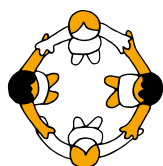
Vademecum, for responsible international information

cisu.dk/Admin/Public/DWSDownload.aspx?File=/Files/Filer/EVRI/vademecum_DR_ENG.pdf

Vallan jäljillä. Menetelmäopas ja tietopaketti toisen asteen opettajille globaaleista valtarakenteista, African care.

FN:s konvention om barnens rättigheter (kort version på barnombudsmannens sidor):

lapsiasia.fi/sv/lapsen-oikeudet

Interpedia

VÄRLDENS ALLA BARN

Adress:

Stationskarlsgatan 4, 00520 Helsingfors

Telefon:

Växel (09) 2727 060

e-mail: kummi@interpedia.fi

www.interpedia.fi

This project is funded by the European Union

fingo

Det här dokumentet är producerat med finansiellt stöd av Europeiska unionen. För dokumentets innehåll svarar stödtagaren och det kan inte under några omständigheter sägas avspegla Europeiska unionens ställningstaganden.

Foton:

Interpedias arkiv och Tuukka Ervasti

Redaktion:

Jenni Ahde, Marja Utela och Ilona Kalliola

Utgivningsår 2019